

N:o 70.

Ank. till Riksd. kansli den 2 maj 1902, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.

(I. A.)

Under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 20 mars innevarande år har Kongl. Maj:t, med anledning af en af Hans Kongl. Höghet Kronprinsen gjord framställning, uti en till Riksdagen samma dag aflåten proposition (n:o 67) föreslagit Riksdagen att för sin del förklara, att hinder icke mötte för försäljning af fastigheten n:o 1 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Lejonet i Stockholm, under vilkor, *dels* att en af Kongl. Maj:t, på föredragning af chefen för finansdepartementet, utsedd person skulle ega deltaga i förvaltningen af de genom försäljningen inflytande medlen, *dels ock* att, derest för köpeskillingen förvärfvades annan eller andra fastigheter, statsmedel icke finge användas till reparation eller underhåll af desamma eller till andra utgifter för dem.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen anført följande.

I en af riksmarskalksambetet med skrifvelse den 4 mars 1902 öfverlemnad och förordad framställning hade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen anhållit om förklarande, att hinder från Kongl. Maj:ts och kronans sida icke mötte för försäljning på angifna vilkor af fastigheten n:o 1 efter 1810 års nummerordning (n:o 7 efter den förut gällande) i kvarteret Lejonet i Stockholm (Hans Kongl. Höghet Arffurstens palats).

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 4 Saml. 47 Häft. (N:o 70).

1

I sistberörda framställning hade till en början erinrats, hurusom Prinsessan Sophia Albertina genom förordnande den 17 mars 1783 förklarar sig efter sin död skänka och tillägga Hertig Carl Gustaf af Småland, Konung Gustaf III:s andre son, ofvannämnda af Prinsessan enligt köpebref den 24 förutgångne februari af grosshandlaren Henric Wilhelm Peill inköpta fastighet med följande vilkor:

»1:o. Skall denna egendom, som Vi förbehålla oss att uti Vår lifstid bebo och nyttja, efter Vår död aldrig gå uti arf, utan tillfalla Hans Kongl. Höghet Hertig Carl Gustaf af Småland och efter honom den äldsta af dess manliga arfvingar, och så vidare man efter man, utan att af någon få till mer eller mindre del söndras eller abalieneras, eller af mera än en på samma tid egas.

2:o. Skulle Hans Kongl. Höghet dö utan manliga arfvingar eller ock de med döden afgå, tillfaller denna egendom den äldsta Sveriges Rikes Arffurste, som näst efter Kronprinsen eger rätt till kronan; och der så händer, att den äldste Sveriges Rikes Arffurste, som detta hus innehafver, skulle genom Kronprinsens dödliga frånfälle träda i dess rätt, då gånge detta hus till den Sveriges Rikes Arffurste, som näst efter Kronprinsen eger rätt till tronen.

3:o. Är i riket ingen Arffurste, tillfaller egendomen den äldsta Kongl. Prinsessan af Hans Kongl. Höghet Hertigens af Småland efterkommande, så länge hon inom riket oförmäld lefver; är ingen Kongl. Prinsessa efter Hans Kongl. Höghet, så tillfaller egendomen med sistnämnda vilkor den äldsta Kongl. Prinsessan; är ingen Kongl. Prinsessa, så tillfaller den Kongl. Maj:t och kronan, till dess riket hugnas med någon Arffurste eller Kongl. Prinsessa, då härmed, på sätt ofvan oförmäldt är, förhålles.

4:o. Alla möbler, som Vi af egna medel köpa och uti detta hus finnas, äro dock härunder icke begripne, undantagande spisar, kakelugnar, som ej, utan att skada rummen, kunna borttagas, och hvilka alltid böra vara huset följaktige.

5:o. Skulle Vi med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd träda uti gifte, och af sådan anledning blifva utrikes vistande, då förbehålle Vi oss, att af Kongl. Maj:t och kronan undfå ersättning för Vår till detta hus utgifne köpeskilling fyratiotusen Rdr specie; i hvilken händelse Vi derefter med samma hus ingen befattning ega.

6:o. Emot det att Vi på det kraftigaste utfästa oss vid detta kontrakt oryggeligen hålla, lærer Kongl. Maj:t nådigst tackas besörja, att den ämnade tillbyggnaden detta hus varder efter den af Kongl. Maj:t i nåder fastställda ritning uppå Kongl. Maj:ts och kronans bekostnad med görligaste

första verkstald, så att Vi ju förr dess hellre må komma att bo beqväm-
ligt och väl.

7:o. Äfvenledes lärer Kongl. Maj:t i nåder anslå en viss summa
till denna egendoms underhållande.»

Detta förordnande hade samma dag blifvit af Konung Gustaf III
stadfästadt med den förklaring »att emot ofvannämnda vilkor, dem vår
kärälskeliga syster Hennes Kongl. Höghet Sophia Albertina lofvat och
utfäst, hafve Vi härigenom velat å Våre och kronans vägnar bifalla hvad
Hennes Kongl. Höghet uti 5:te, 6:te och 7:de punkterna af detta kontrakt
sig förbehållit, så att, om Hennes Kongl. Höghet skulle med Vårt nådiga
tillstånd träda uti gifte och af sådan anledning blifver utrikes vistande,
Hennes Kongl. Höghet då har att af Oss och kronan undfå ersättning för
den till detta hus utgifna köpeskilling, fyratiotusen r:daler specie, i hvilken
händelse Hennes Kongl. Höghet då med samma hus ingen vidare befatt-
ning eger, hvarjemte Vi vele besörja, att den ämnade tillbyggnaden, en-
ligt den af Oss i nåder fastställda ritning, varder med görligaste första
uppå Vår och kronans bekostnad verkstald. Och anslå Vi till denna egen-
doms underhållande och reparerande en summa af ett tusen r:daler specie
årligen, hvilka penningar dock (icke) från statskontoret förr få uttagas,
än huset tarfvar reparation, då därför af vederbörande behörig räkning
göres, på sätt som med Våra öfriga byggnader förhålles.»

Efter Prinsessan Sophia Albertinas den 17 mars 1829 timade från-
fälle hade exekutorerna af Prinsessans testamente till Kongl. Maj:t i ori-
ginal öfverlemnadt ofvannämnda förordnande, hvarefter Kongl. Maj:t, jemte
förklarande, att dispositionen om Prinsessans palats komme att tjena till
efterrättelse, den 18 juli 1829 till kammarkollegium öfverlemnadt berörda
originaldokument till förvarande.

Rörande palatsets senare öden erinrades i förevarande skrifvelse,
hurusom vid Prinsessan Sophia Albertinas död besittningsrätten till palat-
set, i enlighet med förordnandet, öfvergått till Kronprinsen Oscars (seder-
mera Konung Oscar I) äldste son, Hertigen af Skåne, Carl Ludvig Eugène
(sedermera Konung Carl XV), hvilken innehaft detsamma till den 8 mars
1844, då han, i och med Konung Carl XIV Johans frånfalle, blifvit kron-
prins. Palatsets andre innehafvare blef då Konung Oscar I:s andre son,
Hertigen af Upland, Frans Gustaf Oscar, hvilken innehaft det till sin den
24 september 1852 inträffade död. Under den korta tidrynden från den
24 september 1852 till den 14 december samma år hade palatset inne-
hafts af dåvarande Hertigen af Östergötland Oscar Fredrik, men då sist-
nämnda dag Kronprinsen Carls son, Hertigen af Södermanland Carl Oscar

Wilhelm Fredrik föddes, hade denne blifvit palatsets innehafvare till sin den 13 mars 1854 timade död.

Under de tjugufem år, som då förflutit från Prinsessan Sophia Albertinas frånfalle, hade palatset sålunda haft fyra olika innehafvare, af hvilka emellertid icke någon der inflyttat och i egentlig mening tagit det i besittning. Den förste innehafvaren hade varit 3 år gammal, då han tillträdtt egendomen, och icke fylda 18 år, då han såsom blifven kronprins fått frånträda den. Hertigen af Upland hade varit ej fylda 17 år, då han blifvit palatsets innehafvare, och han hade dött ogift vid 25 års ålder utan att hafva inflyttat der. Den tredje innehafvaren hade palatset endast några veckor, och den fjerde hade dött i sitt andra lefnadsår.

Först efter det Hans Maj:t Konungen den 13 mars 1854 för andra gången blifvit palatsets innehafvare och sedan detsamma af Hans Maj:t med stora kostnader, utöfver det af staten beviljade anslag, iståndsatts och ordnats, hade palatset från och med år 1857 kommit till användning i enlighet med stiftarinnans afsigt. Under något mer än femton år hade palatset derefter bebotts af Hans Maj:t i egenskap af dess innehafvare. Vid Hans Maj:ts tronbestigning den 18 september 1872 hade dåvarande Hertigen af Gotland Oscar Carl August blifvit palatsets innehafvare, och skulle han den 11 november 1882 vid Hertigens af Skåne Oscar Fredrik Wilhelm Olaf Gustaf Adolfs födelse hafva afträdtt det till denne, derest icke dessförinnan den 15 september samma år ett familjefördrag afslutits, genom hvilket bestämts, att den arffurste, som redan blifvit eller blefve laglig innehafvare af palatset, icke under sin lifstid skulle kunna, utan eget medgifvande, derifrån rubbas, så länge han fortföre att vara arffurste, i annat fall än om han efter successionsordning blefve kronprins eller konung i Sverige. Då emellertid Hertigen af Gotland, efter afslutandet af sitt äktenskap den 15 mars 1888, frånträdtt titlarne Kongl. Höghet, Arffurste och Hertig af Gotland samt för sig och efterkommande afsagt sig alla de företrädesrättigheter i öfrigt, han såsom medlem af det kongl. huset dittills åtnjutit, måste han i och med detsamma äfven frånträda palatset, hvilket då tillfallit Hans Kongl. Höghet Kronprinsens äldste son, Hertigen af Skåne, hvilken fortfarande innehade det. Under den tid af snart trettio år, som förflutit efter Hans Majestäts tronbestigning, hade palatset icke bebotts af sin innehafvare. Hertigen af Gotland hade varit 13 år gammal, då han tillträdtt det, och den nuvarande innehafvaren endast 6 år. Efter det Hans Maj:t hade tagit sin bostad å Stockholms slott, hade vissa af palatsets lägenheter tidtals varit upplåtna åt hofembetsmän och hofbetjening, intill dess först år 1889 en våning och sedan år 1897 ytterligare en våning mot hyra upplåtits åt Hertigarne af Vestergötland

och Nerike. Genom den hyra, som ansetts kunna betingas för de uthyrda lägenheterna, hade palatsets innehafvare erhållit en årlig inkomst, som emellertid icke uppgått till mer än omkring en procent å palatsets taxeringsvärde, 600,000 kronor.

Till stöd för den gjorda framställningen hade vidare anförts följande.

Af den lemnade redogörelsen för palatsets öden under den gångna tiden syntes tydligt frångå, att palatset endast i mycket ringa grad kommit att motsvara hvad stiftaren dermed afsett. Äfven om detta kunde sägas till någon del hafva berott på tillfälliga omständigheter, syntes det dock i väsentlig grad vara beroende på med stiftelsens natur oskiljaktigt förenade förhållanden. Genom ofvanberörda familjefördrag af den 15 september 1882 hade visserligen något mera trygghet i besittningsrätten vunnits för innehafvaren, men möjligheten för ett hastigt frånträdande kvarstode likväl. Äfven om besittningsrätten vore mindre oviss än för närvarande, syntes det vara en ganska tvifvelaktig förmån att tillträda ett palats, innehållande mer än 100 rum och kök utan något slag af möbler eller inventarier. En fullständig uppsättning af möbler m. m. kräfde ett ganska afsevärdt kapitalutlägg, och palatsets hela inredning förutsatte och nästan nödvändiggjorde en hofhållning så dyrbar, att den kräfde anslag, vida större än de, som nu vore för någon prins af det kongl. huset å riksstatens första hufvudtitel uppförda. Det syntes endast vara i det fall, då innehafvaren vore en till myndig ålder kommen gift prins med en större enskild förmögenhet, som han kunde draga full nytta af palatset. Vål vore det sant, att, liksom nu, delar af palatset kunde uthyras, men då det ur alla synpunkter syntes vara mindre lämpligt, att sådan uthyrning egde rum annat än till medlemmar af det kongl. huset, kunde gifvetvis hyran ej gerna sättas annat än jembförelsevis låg, hvartill komme, att det ju ingalunda vore säkert, att vid hvarje tillfälle funnes medlem af konungahuset, som kunde och ville hyra bostad i palatset, äfvensom att stora och värdefulla delar af palatset icke alls lämpade sig till dylika bostäder.

Att åstadkomma en förändring i de nuvarande förhållandena syntes således icke kunna anses annat än högeligen önskvärdt, ej blott för den nuvarande, men äfven för blifvande innehafvare af palatset. Genom fastighetens försäljning och den inflytande köpeskillingens placering helt och hållet eller delvis i annan eller andra stadsfastigheter eller i räntebärande papper skulle åt innehafvaren kunna beredas en icke obetydlig årlig afkastning, och om så ansåges lämpligt, borde det ej vara svårt att för en jembförelsevis mindre del af köpeskillingen anskaffa en fastighet, som inrymde en efter förhållandena afpassad furstlig bostad. I stället för att

nu en minderårig innehafvare hade så godt som ingen inkomst af den värdefulla fastigheten, skulle då under minderårighetstiden genom besparing af större delen af afkastningen kunna bildas ett nytt kapital, och i stället för att nu den, som ville taga palatset i besittning, komme i ofvan påpekade ekonomiska svårigheter, skulle något sådant ju då långt ifrån blifva förhållandet. Äfven den, som endast en kortare tid finge innehafva besittningsrätten, skulle ju komma i åtnjutande af en verklig förmån, hvilket nu knappast kunde sägas vara förhållandet. En försäljning af palatset och köpeskillingens användning så, som ofvan nämnts, skulle väl ej heller kunna med fog sägas stå i strid med stiftarinnans afsigt, hvilken måste anses hafva varit att åt en medlem af konungahuset bereda en särskild förmån.

Det fastigheten senast påförda taxeringsvärde vore, såsom ofvan nämnts, 600,000 kronor, men med kändedom om de pris, som på senare åren betingats för centralt belägna fastigheter i Stockholm, vore det utan vidare klart, att fastigheten i sjelfva verket hade ett vida högre värde. För att erhålla en tillförlitlig grund för bedömande af detta värde hade stadsingeniören i Stockholm Herman Ygberg anmodats verkställa en beräkning af försäljningsvärdet af egendomen, och hade denne dervid i afgifvet utlåtande uppskattat egendomens försäljningsvärde till 1,884,600 kronor. Icke obetydligt högre vore dock ett å fastigheten afgifvet köpeanbud, hvilket uppginge till 2,250,000 kronor och som dessutom genom de erbjudna betalningsvilkoren och den derigenom uppkommande räntevinsten kunde anses icke oväsentligt högre. Sistnämnda belopp öfverstege det af den sakkunniga auktoriteten beräknade försäljningsvärdet så väsentligt, att det syntes ligga utom all sannolikhet, att på något annat sätt skulle kunna betingas ett högre belopp, vare sig nu eller inom den närmaste framtiden. Med ofvan angifna åsichter om det ringa gagn, stiftelsen för närvarande medförde, hade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen, i egenskap af förmyndare för palatsets nuvarande innehafvare, efter af Hans Maj:t personligen erhållet tillstånd och efter det samtliga medlemmar af det kongl. huset, som kunde komma i besittning af palatset för sig och efterkommande, medgifvit, att den dem under vissa förhållanden tillförsäkrade besittningsrätten icke måtte utgöra hinder för fastighetens försäljande, träffat aftal om palatsets försäljning mot ofvannämnda köpeskilling af 2,250,000 kronor, med förbindelse för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen såsom säljare att ofördröjligen vidtaga åtgärder för anskaffande af bifall till försäljningen från de personer och myndigheter, hvilkas medgifvande för aftalets giltighet fordrades. Köparen hade å sin sida förbundit sig att, derest han icke inskränkte sig till att restaurera den nuvarande byggnaden, i stället uppföra en ny, monumental sådan, fullt värdig det framstående läget.

Innan framställning till Kongl. Maj:t gjordes om bifall till försäljningen äfvensom derom, att de af Prinsessan Sophia Albertina gifna bestämmelser rörande dispositionsrätten till palatset måtte blifva gällande i fråga om den inflytande köpeskillingen och derefter å den eller de fasta egendomar, som medelst densamma i sinom tid kunde varda förvärfvade, syntes det emellertid med hänsyn till den i Prinsessan Sophia Albertinas förordnande förekommande bestämmelsen derom, att palatset under vissa förhållanden kunde tillfalla Kongl. Maj:t och kronan, nödvändigt att jemväl först söka erhålla ett förklarande, att från Kongl. Maj:ts och kronans sida hinder icke mötte för den ifrågasatta försäljningen och hvad dermed egde sammanhang.

Beträffande de vilkor, som kunde komma att stadgas vid ett eventuellt bifall till den nu ifrågavarande försäljningen, syntes dessa böra i främsta rummet afse sättet för köpeskillingens placerande, med föreskrift tillika, att, derest annan eller andra fastigheter skulle komma att inköpas, sådant icke finge ske utan föregående inhemtande af Kongl. Maj:ts bifall, äfvensom, med hänsyn till storleken af köpeskillingen och den omständigheten, att Kongl. Maj:t och kronan kunde komma att åtminstone till en tid innehafva stiftelsen, att förvaltningen af medlen uppdroges åt särskildt utsedda personer, exempelvis två, förordnade af Kongl. Maj:t, deraf den ene på finansdepartementets och den andre på riksmarskalksambetets föredragning, samt en, utsedd af stiftelsens innehafvare eller dennes målsman.

Ifrågavarande ärende, som afsåge ändring i bestämmelserna i en testamentarisk stiftelse, vore följaktligen af sådan beskaffenhet, att den slutliga pröfningen af den gjorda framställningen tillkomme Kongl. Maj:t i högsta domstolen. Då emellertid, efter det Prinsessan Sophia Albertina år 1783 med egna medel inköpt den nuvarande tomten n:o 1 i kvarteret Lejonet med derå då befintlig åbyggnad, en väsentlig tillbyggnad af huset bekostats af statsmedel och dylika medel äfven anvisats till husets underhåll, allt under vilkor, att »kontraktet» å stiftarinnans sida hölles, hvartill komme, att i detta stadgades, att egendomen under vissa förhållanden kunde för en tid tillfalla Kongl. Maj:t och kronan, vore uppenbart, att ändring i stiftelsens bestämmelser icke kunde ega rum, med mindre ett förklarande från Kongl. Maj:ts och kronans sida föreläge, att hinder därför icke mötte.

Det borde erinras, att högsta domstolen, då densamma till pröfning förehaft frågor om försäljning af fideikommissfastighet, med hvilket slag af frågor den nu uppkomna närmast vore att likställa, plägat meddela sådana bestämmelser, som ansetts erforderliga för tryggande af vederbörande stiftelses intresse och bestånd. Sålunda hade högsta domstolen

naturligen i första rummet pröfvat antagligheten af gjordt köpeanbud samt meddelat föreskrift, huruvida den fastighet, till hvars försäljning tillstånd meddelats, skolat utbytas mot annan, eller huruvida, der sådant blifvit begärdt, hela eller någon del af köpeskillingen fått förvaltas såsom ett fideikommisskapital. Såsom exempel ville departementschefen anföra, att, då Kongl. Maj:t genom utslag den 14 oktober 1898 medgifvit försäljning till visst angifvet pris och på vissa andra angifna vilkor af en fideikommissfastighet i Stockholm, Kongl. Maj:t i sammanhang dermed förordnat, att köpeskillingen skulle användas till inköp för fideikommissets räkning af annan fastighet i Stockholm, för hvilket ändamål fideikommissets innehafvare hade att, så snart tillfälle yppade sig till förvärfvande af dylik fastighet, till Kongl. Maj:t inkomma med framställning i ämnet, hvarefter Kongl. Maj:t ville derutinnan vidare förordna, samt att köpeskillingen från köparen skulle mottagas af två gode män, som Svea hofrätt hade att på anmälan förordna, och af dem tills vidare förvaltas sålunda, att medlen utlånades mot fullgod säkerhet och att denna deponerades hos Sveriges riksbank eller annat penningverk, hvars reglemente blifvit af Kongl. Maj:t fastställt, med rättighet för fideikommissets innehafvare att disponera den å kapitalet utfallande, behållna ränta.

Då det med den ifrågavarande stiftelsen åsyftade målet att bereda en af det Kongl. Husets medlemmar en förbättrad ekonomisk ställning icke kunde annat än i väsentligt ökad grad vinnas genom en förändrad och mera fruktbringande disposition af det betydliga kapital, som för närvarande vore bundet i den egendom, som utgjorde föremål för stiftelsen, och genom den behandling, som ärendet hade att undergå i högsta domstolen, betryggande garanti vunnes för att stiftelsens intressen icke i någon mån komme att äfventyras genom försäljningen, likasom äfven Kongl. Maj:ts och kronans eventuella rätt blefve behörigen förvarad, syntes intet vara att erinra mot meddelandet af det begärda förklarandet från Kongl. Maj:ts och kronans sida. Såsom vilkor härför borde emellertid stadgas, *dels* att en af Kongl. Maj:t på föredragning af chefen för finansdepartementet förordnad person skulle ega deltaga i förvaltningen af de genom försäljningen inflytande medlen, *dels ock* att, derest för köpeskillingen förvärfvades annan eller andra fastigheter, statsmedel icke finge användas till reparation eller underhåll af desamma eller till andra utgifter för dem.

I hvad mån de under riksstatens första hufvudtitel uppförda anslagen till polis-, lys- och renhållning vid kongl. slottet och Arfprinsens palats, till reparationer å Stockholms slott med flera för de kongl. hofven upplåtna byggnader och till brandväsendet och yttre lyshållningen vid kongl. slottet och Arfprinsens palats kunde komma att röna inverkan af

den ifrågasatta försäljningen, ansåge departementschefen böra få bero på särskild utredning och pröfning, sedan försäljningen kommit till stånd.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft fyra inom Riksdagen väckta motioner, nemligen inom Första kammaren af herr *E. Trygger m. fl.* (n:o 36), herr *P. E. Lithander* (n:o 38) och herr *C. E. Ljungberg* (n:o 40) samt inom Andra kammaren af herr *E. A. Lindblad* (n:o 184).

Üti dessa motioner har yrkats af herr Trygger med flera:

att Riksdagen måtte förklara, att Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition icke kunde af Riksdagen bifallas, men att från Riksdagens sida hinder icke mötte för försäljning af fastigheten n:o 1 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Lejonet i Stockholm under vilkor, att fastigheten öfverlätas till statsverket emot det att från riksgäldskontoret årligen utbetalades 90,000 kronor till den, som enligt gällande fideikommissbestämmelser skulle ega att disponera öfver fastigheten;

af herr Lithander:

att Riksdagen måtte besluta att på det sättet bifalla Kongl. Maj:ts proposition, att Arffurstens palats inlöstes af staten för en summa af 2,250,000 kronor, hvarjemte till byggnadens inre omändring, inredning och möblering, för att den skulle kunna tagas i användning af Kongl. Maj:ts kansli, lemnades ett anslag en gång för alla af högst 750,000 kronor;

af herr Ljungberg:

att antingen Riksdagen måtte förklara, att Kongl. Maj:ts ofvan nämnda proposition icke kunde af Riksdagen bifallas, men att, så framt högsta domstolen funne hinder icke möta för den äskade förändringen i fideikommissstiftelsen, Riksdagen ville, till inlösen af Arffurstens palats, deruti inberäknad stalltomten med adress n:o 3 Stallgatan i kvarteret Blasieholmen, anslå ett belopp af 1,900,000 kronor på det sätt, att, efter 4 procent derå, en årlig ränta af 76,000 kronor utbetalades till den, som enligt fideikommissbestämmelserna skulle ega dispositionsrätten öfver palatset, dock med vilkor:

dels att, om vederbörande arffurste eller prinsessa till sin bostad inköpt annan fastighet, statsmedel icke finge användas till dess underhåll eller andra utgifter för densamma,

dels ock att den furste eller furstinna, som uppbure årsräntan, icke finge åtnjuta särskildt apanage å civillistan, samt att, när lagberättigad

innehafvare af årsräntan icke funnes, densamma blefve under sådan tid statsverket besparad;

eller ock att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade låta verkställa behörig utredning dels om fideikommissstiftelsens natur och orubblighet, dels ock om statens rättsanspråk å palatset och stalltomten samt på hvilka vilkor dessa egendommar skulle kunna för statsverket förvärfvas;

samt af herr Lindblad, för så vidt motionen berörde nu förevarande ärende:

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t behagade verkställa en utredning, dels om och på hvilka vilkor Arffurstens palats kunde förvärfvas för statsverket, dels ock huruvida plats för Kongl. Maj:ts kansli kunde beredas derstädes.

Beträffande de skäl, som vederbörande motionärer anført till stöd för sina yrkanden, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

På grund af förändrade förhållanden kan för visso det med ofvannämnda stiftelse afsedda mål, eller beredande af en förbättrad ekonomisk ställning åt en af det Kongl. Husets medlemmar, endast i ringa grad ernås genom ifrågavarande fastighets bibehållande till disposition i enlighet med stiftelseurkunden. Detta mål skulle deremot, på sätt departementschefen till statsrådsprotokollet anført, i väsentligen ökad grad vinnas genom en förändrad och mera fruktbarande disposition af det betydliga kapital, som är bundet i fastigheten. Med afseende härå synes hinder icke böra uppställas mot en försäljning af densamma. Utskottet anser emellertid, att palatset alltjemt bör bibehållas såsom en publik byggnad och att det sålunda, derest detsamma skall afyttras, bör inköpas för statsverkets räkning; och synes så mycket större skäl härtill föreligga, som byggnadens framstående läge särskildt gör den synnerligen lämplig att användas för allmänt ändamål och det alltmer framträdande behovet af nya och utvidgade lokaler för de centrala embetsverken torde böra föranleda dertill, att det tillfälle, som i förevarande afseende erbjuder sig för tillgodoseende af detta behof, icke bör lemnas obeaktadt.

Hvad köpeskillingen beträffar, har, enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelats, å fastigheten afgifvits köpeanbud, uppgående till 2,250,000 kronor; och vid sådant förhållande har utskottet, i anslutning till hvad i herrar Tryggers med flere och Lithanders ofvannämnda motioner hemstälts, ansett den köpeskillning, som skall af kronan för fastighetens förvärfvande erläggas, böra bestämmas till högst det sålunda erbjudna beloppet. I likhet med herr Trygger med flere anser utskottet visserligen, att köpe-

summan till en början icke bör utgå i annan form än såsom en ränta efter 4 procent derå, att årligen utbetalas från Riksgäldskontoret till den, som eger uppbära densamma. Köpeskillingen bör alltså tills vidare och intill dess Riksdagen i fråga om dess utbetalande till säljaren kan komma att annorlunda besluta, innestå i Riksgäldskontoret. Men med afseende å den ekonomiska fördel, som ifrågavarande kapitals användning i sin helhet eller till större eller mindre del till inköp af fastigheter otvifvelaktigt skulle för framtiden kunna medföra, anser utskottet hinder icke böra uppställas mot kapitalets placering på sådant sätt, dervid gifvetvis äfven, för beredande af en efter förhållandena afpassad furstlig bostad, särskild fastighet må kunna förvärfvas. Samma rätt, som kronan nu eger i arffurstens palats, skulle utan tvifvel tillkomma henne i sålunda inköpta egendomar; och med afseende härå anser utskottet, att Riksdagens medgifvande till nämnda fastighetsinköp bör inhemtas.

Den ofvannämnda årligen utgående utbetalningen till den dertill enligt stiftelseurkunden berättigade bör gifvetvis beräknas å innestående köpeskillingsbelopp och följaktligen minskas i förhållande till hvad som användes till inköp af fastigheter för stiftelsens räkning.

Kongl. Maj:ts föreliggande förslag innebär allenast hemställan om att Riksdagen för sin del måtte förklara, att hinder icke möter för ifrågavarande fastighets försäljning under vissa vilkor; och har utskottet icke något att erinra mot en sådan förklarings afgifvande under förbehåll att bland vilkoren upptagas bestämmelser i öfverensstämmelse med den mening, utskottet i detta afseende här ofvan uttalat. Derest försäljningen under iakttagande häraf kommer till stånd, bör, såsom ofvan angifvits, erforderliga medel utbetalas från Riksgäldskontoret, hvilket således redan nu torde böra af Riksdagen erhålla bemyndigande till sådana utbetalningar.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts förevarande proposition samt herrar Tryggers med flere, Lithanders, Ljungbergs och Lindblads ofvannämnda motioner, må för sin del förklara, att hinder icke möter för försäljning af fastigheten n:o 1 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Lejonet i Stockholm, under vilkor, dels att fastigheten inköpes för statsverkets räkning för en köpeskillning af högst 2,250,000 kronor, hvilken köpeskillning efter köpets afslutande, tills vidare och intill dess Riksdagen i fråga om densammas utbetalande till säljaren annorlunda förordnar, skall för den genom öf-

verenskommelsen emellan Konung Gustaf III och Prinsessan Sophia Albertina den 17 mars 1783 bildade stiftelsens räkning innestå i Riksgäldskontoret, som å innestående beloppet årligen, räknadt från den dag fastigheten till statsverkets disposition öfverlemnas, utbetalar fyra procent ränta till den, som enligt bestämmelserna i nämnda öfverenskommelse må vara dertill berättigad, *dels* att köpeskillingen må i sin helhet eller till större eller mindre del, efter det Riksdagens medgifvande för hvarje särskildt fall inhemtats, användas till fastighetsförvärf för omförmälda stiftelses räkning; *dels ock* att statsmedel icke må användas till reparation eller underhåll af sålunda inköpt fastighet eller till andra utgifter för densamma; samt

b) att Riksdagen, vid bifall till hvad här ofvan i mom. *a)* föreslagits, må bemyndiga Riksgäldskontoret att, derest den ifrågavarande försäljningen kommer till stånd, ej mindre verkställa den i mom. *a)* omförmälda årliga ränteutbetalning utan äfven tillhandahålla erforderliga medel till de fastighetsinköp, som enligt samma moment framdeles kunna för stiftelsens räkning förekomma.

Stockholm den 2 maj 1902.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
